

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 3.

Laupäeval, 17. weebruaril 1923.

V aastakäik.

S i s u: A. Steinberg: Aeg oleks järeltusi teha. — H. G.: Wenelaste waated ratsawäe kohta ja tulewiku kawat-
sused. — P. E.: Kuidas sõjawäes makswate määruste käsitamist kergendada. — G. Leets: Kahurvägi ja rünnak
kaewiksõjas. — Bibliograafia. — Mõndasugust.

Aeg oleks järeltusi teha.

Kui 1921 a. sügisel lennukursus awati, sattu-
sime ühe nähtuse pääle: ei leitud tarwilist arwu
ohwitseri, kes oleksid soowinud lenduriks ning
lendurwaatlejaks õppida. Osa ohwitseri, kes wä-
osadest lennuwäkke ilmusid, läksid mõne päewa
parast tagasi, kui arsti poolt ühe ehk teise ter-
wiselise puuduse kohta tunnistuse olid saanud.
Kõige rohkem leidus neid, kellel silmad nägemise
normi wälja ei annud. Pärast sõjainistri kau-
nis käredate päewakäsku sai wiimati kursusega
algust teha. Nüüd, 1923 a., kus järgmine kur-
sus awatakse, kordub sama nähtus: soowijaid
jääb 38% puudu. Kuna meie aga rahuajal tar-
wilise arwu lendurid ning waatlejaid wälja peame
õpetama ja kuna õpilasi ainult nende enda soo-
wil saab määrata — siis wõib öelda, et asi kor-
ras ei ole.

Milles peituwad sarnase nähtuse põhjused?
Katsun neid põhjusi wõimalikult erapooletult
selgitada.

Iga ohwitser, kes kauemat aega sõjawäeteen-
istuses mõtleb olla, kes selle ala omale elukut-
seks walinud, püüab edasi saada, rühhib mingi-
suguse eesmärgi poole. Kui nüüd niisugune oh-
witser lennuwäe erialale üle läheb, asetub tema
raami, mis edasijõudmise wõimalusi piirab, len-
dur ei saa suuremat karjeeri teha, sest kõrgemaid
eesmärke, õigemini — kõrgemaid kohti on len-
nuwäe erialal liig wähe. Teistes wäeliikides on
rohkem lootusi kompani, baterei ehk bataljoni
ülema kohale, wõib olla ka kaugemale wälja
jõuda. See on üks põhjustest, mis paremaid
ohwitseri tagasi hoiab lennuwäe erialale üle mi-
nemast. Kas saab siin midagi parata? Wastus
on kindlasti eitaw.

Edasi. Lenduri ehk waatleja teenistus on
rahu ajal alatise riisikoga ühenduses. Seda ei
tuleks kergelt wõtta. Sõjas jääb riisiko alles,
kuna pääle selle lenduri ja waatleja saatus wõit-
lustes teiste wäeliikide omaga ühesugune. Kuid
üks wõitluse akt sõjas, nimelt õhuahing, on ja
jääb üheks metsikumaist. Kui hästi läheb, suu-
dab lendur rahu aja oludes kõige rohkem
10—15 aastat oma ametit pidada. Pääle seda
on lendur kui inimene waene. Juba 7- ehk 8 aas-
tase lendamise järele muutub ta närwlikuks, nõr-
gaks, weriwaeseks. „Olen wist juba wana —
näen halwasti ja nagu kuulen wähem,“ räägib
sarnane lendur. Weel mõned aastad tegutseb ta
— ja mis siis? Kui riwlendurile, tuleb sarna-
sele ohwitserile siis kriips pääle tõmmata. On
mõni administratiivne koht lennuwäes waba, siis
kõlbab see ohwitser sinna; kui seda pole, tuleb
teise wäeliiki minna. Kuid säääl oled wõõras,
alga jälle otsast pääle, ja juba puuduliku terwi-
sega. See on siis, kui kõik libedasti läheb, kui
aga enne „wäljahingamist“ õnnetus, wigastus juh-
tub? Niisugused mõtted mõiguwad kahtlemata
igapähe pääs, kes lenduri ehk waatleja erialale
kawatseb asuda. Kui meie pensioniseadus wal-
mib, siis peaks säääl lendurile ja waatlejale, osalt
ka awiomotoristile tagatis ette olema nähtud.
See on wajadus, millest kuidagi üle ei pääse.
Oletame nüüd, et lendur teenis libedasti nimeta-
tud maksimumi aastaid ära. Üks edasirühkimise
püüetest on paremat palka saada. Lenduril tu-
leks aga kogu aeg enam-wähem ühe rahalise
õukorraga leppida. Ja see on meil wäike.
Juba põhimõte, et lendur saab palka aukraadi
järele, pole õige. Leitnant jääb, kui lennuwäes
kompanile wastawat kohta ei saa, ikka leitnan-

diks ja leitnandi palgaga. Selles materjaalses küsimuses peaks muudatus ette võetama. Ülenduste suhtes peaks samuti mingisuguseid eesõigusi antama.

Just need on lühidalt pääpõhjused, miks meil soowijaid vähem on kui seda vajadus nõuab. Olukord tuleb rewideerimisele võtta. Pääle selle leiduksid veel mõned väiksemad põhjused. Need oleksid: ühelt poolt, lennuasjandusele üldiselt wähesse tähelepanu osaks saamine, ja, teiselt poolt, arusaamatud tõrwmised. Ja see wiimane wäide, arwaku enamik kuidas tahab, on ka oma osa mänginud.

Ma ei tea, kuidas lood sel alal meie naabrite juures on. Poolas, näiteks, oli sama lugu, s. o. et soowijaid lenduri ametile nii palju ei leidunud kui tarwis. Sääal aga on lendurite seisukord parem kui meil: teenistuskäigus on eesõigusi ettenähtud ja palgagoud on hääd — lendur ehk waatleja, ükskõik mis aukraadis, saab pääle

kindla palga lisaks veel leitnandi palga, korraldatakse wõistlusi suurte auhindade pääle jne. Samuti katsutakse ka awiomotoristidele anda, mis wähegi wõimalik. Meil saawad lendurid, waatlejad ja awiomotoristid käsutatud lendude eest wäikest tunnitasu, aga palju neid käsutatud lende on? Suwekuudel on sellest wäikene kasu ainult mõnel instruktoril, kuna teistel lenduritel see ainult tubakaraha wälja teeb. Pean tähendama, et siijamaani meie lendurid ja awiomotoristid wäsimatult tööd on teinud, ka need, kellel käed wõi jalad teenistuses wigastada on saanud. Kui sarnast isikut lendmasinate juures energiiselt rühkimas näed, siis tundub, kui tugew on huwi ja idee. Aga inimene on ikkagi lõpuks inimene ja ainult ideest ei saa tema elada. Puudusi on wõimalik parandada, ja seda ei wõiks ühele grupile eesõiguse andmiseks lugeda!

A. Steinberg.

Wenelaste waated ratsawäe kohta ja tulewiku kawatsused.

Wenemaa wiimase aja sõiateaduslikus kirjanduses on hulk kirjutusi ratsawäe üle ilmunud, mis selget tunnistust annawad, et wenelased selle wäeliigi pääle isäralist tähelepanu juhiwad ja teda wääriliselt püüawad hinnata.

Ühe tõuke on neile seks igatahes annud kodusõjad, — kuidas nad sõdu Poolaga, Wrangeli ja Denikiniga nimetawad, — milledest ratsawägi suurel arwul osa wõttis, tihti mitmel rindel domineeriwaks wäeliigiks olles. Nii olnud sõjas Poolaga wenelaste ratsawägi, nende oma andmete järele, 120% jalgwäe arwust, kuna Poolal see kõigest 17% olnud.

Trotski hüüdsõna: „Proletaarlane, hobuse seljal“ on Wenemaal üldiselt tunnustatud, on läbilõõnud ja esineb tihti kirjutuste algul mottona.

Ometigi on ilmasõda näidanud, et ratsawägi, kui üks pää-wäeliikidest, wõrreldes endiste aegade sõdadega, palju oma tähtsusest on kaotanud, mida tunnistawad ka kõige tulisemad ratsawäe poolehoidjad, nagu Bernhardi, Balk ja Carren.

Kohtsõda oma tehniliste abinõudega, küllaldaselt warustatud katkematu wäerindega, on wõimsaks walliks paisunud; mida ei suuda purustada ratsawäe löögijõud ja milles raske kohta leida, kuhu ta kiiluna sisse wõiks tungida ning oma tegewust waenlase seljataha lajutada.

Ratsawäe taktiline tähtsus on tuntawalt wähenenud ja osa ratsawäe operatiwtegewusest on lennuwäe pääle üle läinud.

Kõike seda wõtawad wenelased arwesse. Kuid püüdes selgeks teha ratsawäe tähtsust tulewikus, eriti Wenemaal, selgitawad nad kahte küsimust eraldi: ratsawägi kodusõjas ja ratsawägi tulewiku sõjas.

Ratsawäe tähtsus kodusõdades.

Kodusõdades astusid sõjawäed, arwuliselt wähemad kui ilmasõja massid, wõitlusse samuti laial rindel, kuid juba palju wäheha tihedusega lahingukorras, isegi suurte wahedega, mida tihti ainult nõrgalt walwati.

Niisugustel tingimustel jagunes lahingukodusõjas peagi üksikute osade reaks, üksiklahinguteks, millede wahele tekkinud lõhedes ratsawägi omale tegewuse wabaduse leidis, seda kasutas ja soowitawas ning kasulikus suunas waenlase tiiwale ehk seljatagusele kallale tungis. Enamasti oli ratsawäel wõimalus pääletungil ootamatust ära kasutada, et seega lahingule otsustawa pöörde anda.

Kõiges selles näewad wenelased ratsawäe kui „löögi abinõu“ taktilise tähtsuse kaswamist kodusõjas, wastandina ilmasõjale, milles ratsawäe taktiline tähtsus õige piiratud oli.

Mis puutub ratsawäe operatiwtegewusse, siis arwawad wenelased, et ta endale nii riikide wahelises, kui ka kodusõjas, nende manöowerajajärkudes, täielise wabaduse leiab. Kuid selle juures tähendawad nad, et ratsawäel ilmasõjas

oma puuduliku tehnilise varustuse tõttu tihti oma operatiivtegevust tulj piirata, kuna kodusõdades ratsawägi, ol'es tehniliselt rohkem varustatud, omale teed läbi raius.

Seda arwesse wõttes, püüawad wenelased oma ratsawäge wõimalikult rohkem tehniliselt warustada, kuni liikuwuse wabaduse piirideni, moodustades „soomusratsawäe“, mis wõib teutseda iseseiswalt, ilma teiste wäeliikide toetuseta.

Kõrwale jättes ratsawäe tegewuse igal üksikul juhtumisel, oleks ratsawäe tähtsus kodusõdades kokkuwõetult järgmine:

1) Kodusõdade wäiksearwulistes sõjawägedes, mis asetatud laialise ulatusega wäerindadele, on ratsawägi tähtis, kui wäeliik, mis teiste wäeliikide saatust wõib otsustada.

2) Kodusõja teiste wäeliikide nõrk wäljaõpetamine ja liiuwus, niisama ka ebaühtlane klassiline kokkusead, suurendawad sõjawägede kindlusetust, ja ratsawägi wõib lahingutes oma otsustawa tegewusega, pääasjalikult ratsariwis, kõige enam edu saawutust kindlustada.

3) Kodusõja sõjawägede arwuline wähesus, ebaühtlane klassiline kokkusead ja wähenen wõitluswõime wõimaldawad ratsawäele tibatadel ja waenlase lähemas seljataguses laialist tegewust.

4) Ratsawäe tegewus kodusõjas omandab suure tähtsuse waenlase sidepidamise ja wägede juhtimise katkestamiseks.

5) Ratsawäe tegewus ainelise kahju sünnitamiseks sügawal waenlase seljatagusel ei ole kodusõjas suure tähtsusega, sest kodusõdade wäiksearwulised sõjawäed ei ole nii tähtsal määral seljatagusest ärarippuwad, kui massilised ilma sõja wäed.

Ratsawägi tulewiku sõjas.

Kui waatluse alla wõtta wenelaste waateid tulewiku sõja kohta, siis näeme, et sääl lahku minekud walitsewad.

Ühed tõendawad, et tulewiku sõda saab olema analoogiline ilmasõjale. Teised selle wastu toonitawad, et sõjast osawõtnud riigid olla niwõrd kurnatud, et nende ressursid ei luba lähemas tulewikus nii suuri kulusid, kui seda kohtsõda nõuab, ja teiseks — proletariaat olla poliitiliselt küpsenud ja wõiwat walitsuse pääle mõjuda, nii et waewalt kodanlistel walitsustel korda läheb kõike meessugu mobiliseerida, mida kohtsõda oma katkematu wäerinnaga nõuab. Toetudes neile wäidetele, oletatakse, et tulewiku sõda saab olema laialine wäljasõda wäiksearwuliste, kuid

hästi wäljaõpetatud, distsiplineeritud ja tehniliselt hästi warustatud wägedega. Ilmasõda ja kodusõdu ei pea wenelased weel likwideerituiks.

Trotski ütleb selle kohta: „Imperialistlik ajajärk läheb kestwaks sotsiaal-rewolutsiooni ajajärguks üle, see on: pikaks kodusõdade reaks üksikutes kapitalistlikkudes riikides, samuti tuleb rida sõdu kapitalistlikkude riikidega ühelt poolt ja proletaarliste riikide ja eksploateeritawate asumaadega teiselt poolt“.

Nii kui kodusõdade sõjawägedes klassiline ühtlus puhtalt läbi polnud wiidud, kuna nendes aset oli leidnud wäikekodanline klass, mis wägede kõikuwust tuntawalt suurendawat (?), nii tulla ka sellega praeguseaja sõjawägedes rehken-dada, olgu nad kapitalistlikul ehk proletaarlisel alusel waremalt organiseeritud, wõi alles wõitluse ajajärgul loodud.

Kõigil neil põhjustel ja oletustel näewad wenelased ratsawäe tegewusele tulewikus hääd pinda.

Sellega saaks ratsawägi praegusel ajal jällegi wõimaluse teiste wäeliikide wõidule lahinguwäljal operatiivse ja ka oma taktilise tegewusega tuntawalt kaasa aidata.

Üheks teguriks, mis ratsawäe kasuks räägib, loetakse weel seda, et praeguseaja massilised sõjawäed, milledesse olemasolewad wähesed kaadrid, nii õelda, ära sulawad, saawad nõrga sõjalise ettevalmistusega olema.

Ratsawäe tähtsus praeguseaja sõjawägedes ja tulewiku sõjas oleks kokkuwõetult järgmine*).

1) Praeguseaja sõjawägede wõitlustes on ratsawägi niisugune wäeliik, mis üldistes operatsioonides ja üksikutel lahinguwäljadel edu saawutuseks kaasa aitab, kuid mitte iseseiswalt wiimaste saatust ei otsusta. Ainult Ida riikide kodusõdades, saades wõimaluse arwuliselt areneda, wõib ta otsustawalt sõjategevusse mõjuda.

2) Sõjawäe ebaühtlane klassiline koosseis, mis tingitud praegu üleelatawast sotsiaal-rewolutsiooni ajajärgust, teeb sõjawäe ebakindlaks, mille läbi ratsawägi wõimaluse saab nii oma operatiiv kui ka taktilise tegewusega teistele wäeliikidele lahinguwäljal tuntawalt kaasa aidata.

3) Praeguseaja sõjawägede puudulik lahingu ettevalmistus teeb neid wälismõjude wastu liig tundelikkudeks, suurendades sellega ratsawäe tähtsust tema taktilisel ärakasutamisel lahinguwäljal, isegi ratsariwis, ja tema laialise operatiivtegevuse tähtsust sõjategevuse piirkonnas.

4) Praeguseaja sõjawägede kõikuwus, ühenduses nende wähesese painduwusega operatsioo-

*.) Шапошников: Кавалерийские очерки.

nides, suurendab ratsawäe operatiivtegevuse tähtsust tiibadel, waenlase lähemal seljatagusel, taganewa jalgwäe jälgimisel, hoides alal ratsawäe tähtsuse luures, täiendades seda lennuwäe tegevusega.

5) Praeguseaja sõjawägede ärarippuwus seljagusest ja hästi korraldatud sidenõuded hoiawad alal ratsawäe endise suure tähtsuse tegevuses waenlase ühenduse pääle (praeguseaja reidid), mida weel lennuwäe tegevus kergendab.

Iseseiswad reidid wiivad ratsawäe ainult kurramisele ja tuleksid ainult lennuwäe ülesandeks jätta.

Sellest kõigest näeme, kuidas wene'ased ratsawäe pääle waatawad ja missuguse operatiiv ja taktilise tähtsuse nad temale tuewikus nii kodusõdades kui ka üldistes rahwaste heitlustes annawad. Nende kawatustest ratsawäe organiseerimise ja warustuse alal saame enam-wähem selge pildi, kui waatluse alla wõtame need ratsawäe organiseerimise ja warustuse põhijooned, mis üles seatud Sõjawäe Akadeemiliste Kursuste juures asuwa Sõjateadusliku Seltsi ratsawäe sektsiooni poolt*).

Organisatsioon.

1) Ratsawägi, olles iseseisew wäeliik, peab tarwilisel arwul olema warustatud tehniliste abinõudega, nagu kuulipildujatega, kahuritega, inseneri warustusega, kergete tankidega, soomusautodega ja lennuabinõudega.

2) Ratsawäge, samuti ka ratsa kahurwäge, tema ra-ke wormeerimise ja komplekteerimise tõttu mobiilsiooni puhul, tuleb rahuajal pidada sõjaaegses koosseisus.

3) Ratsawäe osade organisatsioonis peab juba rahuajal ette nähtud olema sõjas terwete taktiliste ja strateegiliste üksustena tegutsemise tarwidus, ega ole milgi tingimisel lubatud wäeosade lõhkumine ja nende ümberwormeerimine.

4) Strateegiline ratsawägi nii sõja kui ka rahu ajal peab korpustese olema ühendatud. Üksikud brigaadid ja diwiisid on lubatud ainult erandina.

5) Iseseiswateks ratsawäe üksusteks on: a) taktiliseks — kõige vähemaks — eskadron 15 realises koosseisus (rühmas); kõige suuremaks — rügement — 5 eskadroni. Pääle selle oleks rügemendis weel 1 kuulipilduja ja 1 tehniline eskadron; b) strateegiliseks — kõige vähemaks —

üksik brigaad, mille koosseis oleks 3 ratsarügementi ja üks 6-kahurline ratsabatarei.

Järgmine strateegiline ühendus — diwiis, mille koosseis: 6 ratsarügementi, 3 kerget batarei; kahurwägi ühendatakse diwisjoniks. Soowitaw on diwiisile 4-kahurlist liikumat zeniibatareiid juurde anda.

Kõige suuremaks strateegiliseks üksuseks rahuajal oleks ratsakorpus, mille koosseis 2 ratsadiwiisi, üks 2 rügemendiline ratsabrigaad ja 1 haubitsi diwisjon, mille batareide arw wastaw diwiiside arwule.

Ratsaarmee wõib rahuajal olla ainult erandina, kõrgema ülemuse poolt ettenähtud koosseisus.

6) Soowitaw on wäeosade ülemate, alates üksiku brigaadi ülemast, korralduses väljaeskadroni pidada.

7) Ratsakorpused alluwad sõjaajal otsekohe wäerinna ülemale ja on ainult tema käsutada.

Sõjaline warustus.

Punawäe ratsawäelase warustus:

1) Draguni mõök, mis kantakse rihmaga üle õla. Juhtidel Kubani mõök.

2) „Nagan“ süsteemiline rewolwer, mis kantakse tupes paremal küljel. Rewolwri küljes on nõör, mis käib kaela ümber. Juhtidel „Mauseri“ süsteemi püstol (suur).

3) Wene karabiiner, mis üle parema õla kantakse. (Peetakse tarwilikuks parandada karabiineri ballistilisi omadusi, neid olemasolewa draguni wintpüssi omaduste kõrguseni wiies).

4) Käsigranaat, mis sellekohases tupes sadyla külge kinnitatult kantakse. (Granaadiks on ettenähtud kergesti detoneeriw wene „pudeli“ tüübiline. Granaat kantakse enesega kaasas ainult sõjaajal).

Wäeosade warustus.

1) Kergeid kuulipildujaid ja automaatpüsse — 8 iga eskadroni pääle (2 rühmas).

2) Kuulipildujaid — 20 rügemendi pääle.

Kõik kuulipildujad on ühendatud kuulipilduja eskadroni. Kõik kuulipildujad on kaarikutel ja antakse pääletungi puhul eskadronidele rügemendi ülema korraldusel.

Kuulipildujad on kergendatud „Maksimi“ tüübilised.

3) Kahurwägi.

Diwiis — 4 kolmetollist batarei, igaühes 4 kahurit (3 ratsabatarei ja 1 ratsa mäebatarei).

*) Кавалерийская секция ОФНО при Военно-Академических курсах Высшего Комсостава.

Korpuses — 1 haubitsi diwisjon, milles igas batar-is 2 kahurit. Üksikus diwiisis — 1 haubitsi batarei.

4) Soomusautod.

Diwiisil — 2 soomusauto salka; igas salgas 4 autot.

Masinad kerged, „Fiat“ tüübilised.

Üksikul ratsawäe brigaadil — 1 soomusautode salk.

5) Kuulipildujate kolonnid weoautodel — 1 kolonn diwiisi pääle (6 autot. Neist kahel 2 zenitkahurit).

6) Kerged tankid.

7) Lennuwäeosad — korpuse pääle 3 lennusaalka (luuresalk, häwitajate salk ja pommipildujate salk).

Üksikul diwiisil — 1 soomussalk (luuresalk).

Side.

1) Rügemendis 1 telefoni ja 1 telegraafi jaoskond. (Telegraafi aparaat ratsawäe oma „Morse“ tüüp. Kerge raadiojaam ja raadiotelefon).

2) Brigaadis — ratsawäe tüübiline raadiojaam (raad us 85 w.).

3) Diwiisil — sideeskadron suuremajoolise raadiojaamaga, 1 telefoni ja 1 telegraafi jaoskonnaga.

4) Korpuses — raadiojaam, telegraafi jaoskond „Morse“ ja „Hughes“, telefoni jaoskond.

Kõik lõhke- ja tehnilised abinõud rügemendis on ühendatud tehnilises eskadronis.

Need on punawäe ratsawäe organiseerimise ja warustamise põhjooned, mis ratsasektsiooni poolt välja töötati ülewenemaalise ratsawäe juhtide koosolekuks, mis oli 1922 aasta aprillikuus. Nende põhimõtete ülesseadmise ülesandeks oli igatahes nende elluviimine lähemas tulewikus.

H. G.

Kuidas sõjawäes makswate määruste käsitamist kergendada.

Aastate jooksul on meie sõjawäes makswate määruste (päewakaskude, käskude, ringkirjade jne.) arv õige suureks kaswanud ja iga päew toob juure uusi korraldusi ja juhtnõure meie sõjawäe elu ja tegutsemise kohta. Kõiki neid määrusi peawad kõik sõjawäelased ja sõjawäelaste kohtadel teeniwad eraisikud teadma, tundma ja nende järele talitama; mitteteadmisega ennast keegi wabandada ei saa. Päälegi toob määruste mitteteadmine enesega paratamata segadusi ja raskusi kaasa; kõige wäiksema juhtnõõri unustamine ehk mitteteadmine tarwilises kohas wõib inimese nii öelda „sisse wedada“. Niisugune juhtumine wõib ametniku wõi ohwitseri teenistuskäigule saatuslikuks saada. Wõimata on aga leida inimest, kes kõik meie riigi algusest pääle awaldatud sõjawägede ülemjuhataja, sõjaministri, Sw. Warustuse Walitsuse jne. päewakäsud, käsud, ringkirjad meeles peaks. Pääle selle on olemas weel muutmata wene sõjawäe määrused ja „Riigi Teataja“. Teatawasti on meil sõjawäes kord maksew, et kõik kirjawõhetus 3 päewa jooksul täidetud peab olema. Leidub wähe neid asutusi ja wäeosasid, kellel soow oleks ilma põhjuseta seda tähtsaga pikendada. Kuid iga asja oisustamine nõuab läbikaalumist, et otsus makswate seadustega kokkukõlas oleks. On otsustamisel olewasse asjasse puutuwest juhtnõõrist ainult mõni sõna meele jäänud, algab selle otsimine, kusjuures kõik ilmunud juhtnõõrid läbi le-

hitsetakse, et tarwisminewat juhtnõõri kätte saada. Muidugi mõista wõtab see aega. Kui on asutustes wõi wäeosas olemas ametnikud wõi ohwitserid, kellel sõjawäe juhtnõõride register kokku on seatud, siis on hää ja asja wõib kiiresti ära otsustada. Kuid iga sõjawäelane on oma tööga nii koormatud, et temal waewalt aega jätkub registri kokkuseadmiseks. On olemas ainult mõned igapäewase asja kohta käiwad paberilipakale juhulikult ülestähendatud juhtnõõrid — ja see on kõik. Reserwist tulewad ohwitserid ja ametnikud sõjawäkke asjaajajate, adjutantide, majandusülemate ehk teistele wastutusrikastele kohtadele. Töö ja tegewus nõuab, et nad peaksid „kõik teadma“. Et kõike teada saada, mis neile ametikohuste täitmise juures tarwis wõib minna, loewad nad wabal ajal ilmunud juhtnõõre, mis aga, juhtnõõride suure arwu tõttu, neid warsti ära tüütab. Sellest tulbki, et pööratakse kontrollesitaja wõi mõne muu kõrgema instantsi poole järelepärimistega. „kas on sel e ja selle asja kohta mõni juhtnõõr olemas ja kuidas seda otsustada?“ Wene seadusi on meil juba palju muudetud, kuid on juhtumisi ette tu nud, kus üks ehk teine asutus küsimuste otsustamisel mõne äramuudetud wene seaduse paragrahwi aluseks on wõtnud, mis tõendab, et meie oma seadusi on kull otsitud, kuid mitte leitud. Niisugune olukord juhtnõõride käsitamisel on suureks raskuspunktiks, mida soowitaw

oleks kõrvaldada. Määruste ülesotsimise kergendamisel oleks kaks hääd külge: 1) see wõimaldaks kõigil sõjawäelastel väikese ajakulutusega tarwisminewat juhtnööri leida ja 2) wõiks koosseise natuke vähendada.

Igäuel on teada, et kõigil meie uutel määrustel, „Riigi Teatajal“ ja suuremail ajakirjadel seatakse aasta lõpul sisukord kokku, mis aasta wiimase numbriga kaasa saadetakse. Et sisukord tähestiku järele kokku seatud, wõib iga inimene ilma suurema waewata tarwisminewa juhtnööri leida. Kõrwale jääwad igasugused järelepärimised, ja iga teenistusse tulija sõjawäelane ei pruugi ennast koormata seaduste lühidalt üleskirjutamisega ja registri kokkuseadmiseiga. Re-

gistrite kokkuseadmine ja määrustele ligil'samine ei ole mingisugune uuendus, waid on juba teistes riikides alati tarwitusel olnud. Wene riigis anti samuti juhtnööri register alati aasta lõpul kaasa.

Kõike seda kokku wõttes oleks soowitaw, et ka meil kõigi ilmunud määruste (päewakäskude, käskude, ringkirjade jne.) kohta wäljaandwa asutuse poolt wastaw sisukord wälja tööritaks ja sõjawäe Osadele ja asutustele laiali saadetakse. Jättes tähendatud töö paari isiku hoolde, wõiwad need mõne nädala jooksul sisukorra wälja töötada. Seega kaoks asutustes ja wäeosades asjata ajaraiskamine, mis „koduse“ registri kokkuseadmiseks kulutatakse. P. E.

Kahurwägi ja rünnak kaewiksõjas.

(Ilmasõja andmete järele).

Kahurwäe ülesanded:

- 1) Batareide ja waatluspunktide tulistamine.
 - 2) Kaewikute, blindaashide, tõkete, kuulipilduja-pesade jne. purustamine.
 - 3) Ühendus- ja sideabinõude tule all hoidmine.
 - 4) Kõigi märkide tulistamine, kust wasturünnakut oodata ehk mis wasturünnakut hõlbus-tawad.
 - 5) Jalgwäe toetus- ja kogumispunktide tulistamine.
 - 6) Tõkettuli — paigal olew ja liikuw.
- Sel'eks tarwisminewate kahurite arw prantsuse andmete järele (1917—1918 a. lahingud):

I. Kerge wäljakahurwägi.

Maksimaalne arw: 1 suurtükk iga 14 meetri pääle; 18 batareid ühe kilomeetri pääle; 8 päewa laskemoon, millest 2 päewa keemiline laskemoon.

Keskmine arw: 1 suurtükk iga 18 meetri pääle; 14 batareid ühe kilomeetri pääle; 4 päewa harilik + 2 päewa keemiline laskemoon.

Minimaalne arw: 1 suurtükk iga 20 meetri pääle; 10 batareid ühe kilomeetri pääle; 3 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

II. Haubitsid (purustamistöõ).

Maksimaalne arw: 1 haubits iga 25 meetri pääle; 10 batareid ühe kilomeetri pääle; 5 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

Keskmine arw: 1 haubits iga 35 meetri pääle; 7 batareid ühe kilomeetri pääle; 4 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

Minimaalne arw: 1 haubits iga 50 meetri pääle; 5 batareid ühe kilomeetri pääle; 4 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

III. Batareidega wõitlew kahurwägi.

Maksimaalne arw: 1 kahur iga 30 meetri pääle; 8 batareid ühe kilomeetri pääle; 4 päewa harilik + 2 päewa keemiline laskemoon.

Keskmine arw: 1 kahur iga 40 meetri pääle; 6 batareid ühe kilomeetri pääle; 3 päewa harilik + 2 päewa keemiline laskemoon.

Minimaalne arw: 1 kahur iga 50 meetri pääle; 5 batareid ühe kilomeetri pääle; 2 päewa harilik + 2 päewa keemiline laskemoon.

IV. Miinipildujad.

Maksimaalne arw: 1 miinipilduja iga 25 meetri pääle; 3 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

Keskmine arw: 1 miinipilduja iga 35 meetri pääle; 3 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

Minimaalne arw: 1 miinipilduja iga 50 meetri pääle; 2 päewa harilik + 1 päewa keemiline laskemoon.

G. Leets.

Bibliograafia.

Sõjawäe oskussõnastik.

Sõjawäe Õpetuskomitee väljaanne 1922 a.

Oskussõnade sõnastiku kokkuseadmine võib kahesugustes tingimustes sündida. Teatava ala jaoks võivad oskussõnad juba olemas olla, nad on juba kindla kuju omandanud. Sõnastiku kokkuseadmisel tulevad nad ainult kokku koguda, ära jätada ja seletustega varustada. Töö on rohkem korraldava ega kanna kokkuseadjate keeliste tõekspidamiste piiserit. Sest raske on mõnda sõna, kui ta juba üldiselt tarvitusel, kindla kuju on omandanud, välja juurida ning mõne teisega asendada. Tuleb juba temaga leppida nii nagu ta on, kuigi ta ehk tõeliselt otstarbekohane pole või raskepärasena võib tunduda.

Hoopis raskemad on tingimused, milles kokkuseadjail tuleb tegutseda, kui teatava ala jaoks oskussõnad puuduvad või nad ainult osalt olemas ning needki omalt kujult veel kindluse ja kõikuvad. Siin ei ole sõnastiku kokkuseadjad enam lihtsad kogujad ja korraldajad, vaid omaette loojad. Ja siin tuleb neil raskustega tegemist teha. Nad ei pea mitte üksinda oma eriala põhjalikult tundma, vaid ka keelt. Ja mitte üksi keelt tundma ei pea nad, vaid ka aimata suutma, mis sihis ta edaspidi püüab areneda, et sõnadele juba ennakult lõpuliiku ning ühtlasi ka õige kuju võiks anda. Arusaadav, et viimasel juhtumisel töö nagu iga iseseisew looming subjektiivset iseloomu kannab, kokkuseadjate arvamisi ja tõekspidamisi ilmutab. Viimane on ka meie sõjawäe oskussõnastiku kohta maksew, sest tema kokkuseadjatel tuli hulk iseseiswat tööd ära teha, kuna meie sõjawäes tarvitusel olevad oskussõnad omalt kujult senini veel ebakindlad olid, paljud harva ette-tulewad sõnad aga hoopis puudusid.

Sõnastikus on püütud kõigile mõistetele eesti keeles wastawad sõnad leida. See on raske ülesanne. On raske mõnele uuele mõistetele wanu olemas olewaid sõnu tarwitades õiget väljendust leida, sest iga sõna on juba kindla erilise mõistega piiratud. Teda tarwitades loob ta meie et-

tekujutuses wana mõiste, uus jääb kahwatuks. Näit., on raske uskuma panna, et „kindlustatud positsiooni ründamine“ ja „атака укрѣпленной крѣпости“ üks ja sama oleks. Sest hariikult tuntakse ründamise all midagi muud — pudemete, üldse wäiksel arwul olemas olewa aine hoolsat ja põhjalikku kokkukorjamist. Selle eest on sama tüweline „rännak“ oma energilise kõla poolest kallaletungi wiimase perioodi tähendamiseks wäga tabaw ega tekita wale mõistet, sest ta on uus sünnitus ja üldiselt tundmatu.

Samuti on lugu ka sõna tapiga, millele wene keeles этапъ'i tähendus antud. Mõlemad on üks ja sama laensõna, kuid eesti keeles on „tapp“ teise, erilise mõiste omandanud. Tapi all mõistetakse kellegi, hariikult mõne kurjategija sunduslikku wallast walda küümitist. Этапъ, *étape*, *Etappe* — wõiks ehk ka eesti keeles etapp olla. Siis poleks mõistete segamist karta.

Mõistete флангъ, *flanc*, *Fianke* on „tiiwa“ tähendus antud. Siin oleks pidanud wabest tegema *flanc* — külje — ja *aile* — tiiwa — wäel. Tiib on wäeosa parem- ja wasakpoolne ots rinnet pidi; flank ehk külg — wäeosa parem- ehk wasakpoolne ots sügawust pidi.

Weel wõiks sõnastikule ehk teatawat ebajärjekindlust ette heita. Nii on kord leppemärk, kord lepemärk, esimene seega genetiivne liide, teine nominatiivne. Kord on wintõik, gen. — lõigu, kord jälle wintlõige, gen. — lõike. Konkreetsete kindlate mõistete edasiandmisel, kus peente warjunditega tegemist pole, tuleb ka kindlaid sõnaworme tarwitada.

Sõnastikus on järjekindlalt kahurwäeline, sõjawäeline, ratsawäeline nimisõnadena tarwitatud. Tarwitusel olevad sõnakujud on kahurwäelane, sõjawäelane, ratsawäelane. Mispärast sarnane muudatus ette wõetud, jääb arusaamatuks. Kas sellepärast, et grammatika reeglite järele „lane“ lõpp nominatiivset liidet nõuab, nimetatud sõnades ta aga genetiivne. Kr—

Mõndasugust.

Sakslased Wene lennuwäes. Daily Maili korrespondent jutustab oma muljetest, mis ta mõne Wene aerodroomi vaatamaskäimisest saanud:

Teated, mis olen wõinud muretseda, näitawad, et lennuasjandus nõukogude maal on peaaegu ainuke wäe-

teenistuse ala, kus teeniwad Saksa ohwitserid. Kõik tähtsamad lendurid on sakslased, kellel on seljataga ilus sõjawäeline karjäär. Nad ei ole rahul oma palgaga. Nad on pettunud oma lootustes. Nägin neid Smolenski ja Moskwa lennuväljadel. Nad tunnawad igawust. Ma

ei unusta kunagi üht ööd, mille ühe Saksa lenduri onnis Smolenski aerodroomil mööda saatsin. Onni sise-
ma oli tapitseeritud ülesvõtetega Saksa maastikkudest
ja onnis walitses Saksa õhkkond. Lamasin sohwal,
kuna noored Saksa lendurid ja mehaanikud ainsa laua
ümber teed jõid ja oma kangelastegusid wiimasest sõ-
jast jutustasid. Hommikul näitas mulle õhusalga juha-
taja oma aerodroomi. Sääli oli kaheksa aparati, millest
kaks olid täiesti uued. Need wiimased olid ühelt Inglise
seltsilt tellitud. Need olid Englise aparadid, warustatud
Saksa mootoriga. Ohwitser seletas kibedusega, ta
olla ühest märgist ära tunnud, et need on Saksa moo-
torid, mis Versailles'i lepingu järele liitlastele olid välja
antud. Englise walitsus näib need mootorid mõnele era-
asutusele müünud olewat, kes nad omakord Wenemaale
müüs. Nüüd on huwitaw seisukord: Saksamaa poolt
liitlastele üleantud mootorid on Londoni ja Amsterdami
kaudu Wenemaale saadetud, Saksa lendurid, kes nende
aparatsioonidega sõja ajal tegutsesid, on Königsbergi ja
Kowno kaudu Wenemaale kutsutud samu aparatsioonide käsi-
tama. Need kaks elementi woiwad enamlaste lennuwäe
muuta Saksa omast kardetawamaks.

Moodse diiwi koosseis. 1920 aastal mõisteti Inglis-
maal kuld auraha järgmisele diiwi koosseisule.

Moodne diiwi peab koosnema:

I. Jalgwägi.

1) 12 bataljoni, igas 4 kompanid, milledest 2 kom-
panid on warustatud automaatpüssidega;

2) 1 tankide kompani — 16 tanki;

3) 1 kuulipildujate kompani (rasked kuulipildujad).

II. Kahurwägi.

1) 4 wäljakahurwäe brigaadi;

2) vähemalt 2 mehaanilise jõuga liikuvat batareid,
kaliibriga 12—15 cm.

III. Ratsawägi.

1) 2 ratsapolku;

2) 1 ratsabatarei.

IV. Tankid.

1 iseseisew tankide bataljon (mehaaniline ratsawägi).

V. Gaasid.

1 gaasibataljon — 48 gaastanki.

VI. Pioneerid.

1) 1 kompani wäljapioneerid;

2) 2 sidekompanid;

3) 1 tank-pontoonbataljon;

4) 1 mehaanika töökoda. —s.

Ameerika hiigla rannasuurtükk. Tähtsamates Ühis-
riikide sadamakindlustes, samuti Panama kanaali kait-
seks, kawatsetakse üles seada uued hiiglakahurid.
Nende pääomadused: kaliiber 40,6 cm., kaal — 170 tonni,
kahuri kere pikkus — 21 meetrit, pommi kaal —
1088,6 kg. (66 pd.), laengu kaal — 385,6 kg. (23,5 pd.).
Maksimaalne ulatus on tõstenurga juures = 65° ja wõr-
dub 365 kilomeetritele.

Sellega on siis saksa sensatsiooniline suurtükk,
millega 1918 a. Pariisi 120 klm. kauguselt pommitati,
ameeriklaste poolt üle trumbatud. —s.

Uus lennumasin. „Manchester Guardian“i järele
tehti hiljuti Inglismaal katseid inglase Brenani joonis-
tuste järele Hampshiresi lennumasinate tehastes ehitatud
uue lennukiga — „Brenani helicopteriga“. Nii masina
ehitamine kui ka lennuproovid wiidi läbi suures sala-

duses, mis tuletawad meelde ilmasõja ajal tankide
sündimist.

Proowilennu tagajärjed hoitakse saladuses, kuid
õhuministeeriumi poolt ülesseatud tingimised, mis Bre-
nani poolt palju suuremas ulatuses täideti, on järgmised:

1) Tõusta ühes lenduriga ja tunnilise bensiini taga-
waraga vertikaaljoones 2000 jala kõrgusele.

2) Tuule kiiruse juures kuni 20 miili tunnis, 1/2 tunni
jooksul hõljuda õhus ühes punktis.

3) Kiirusega mitte alla 60 miili tunnis wabalt len-
nata horisontaalsuunas.

4) Seismapandud mootoriga maanduda vertikaal-
joones tuule kiiruse juures kuni 20 miili tunnis.

Brenani helicopteril on etteaimamata tähtsus nii
kultuuri ostarwete jaoks rahuajal kui ka häwitustöö
jaoks sõjaajal. Ta on konstruktsiooni poolest wäike,
lihtne, odaw; wõimaldab õhku tõusmist maja katusele,
balkonile, hariliku trepi päält jne. Pommitamine õhust
äärmselt tabaw, helicopteri tabamine aga alt maa päält
äärmselt raske, sest ta on wäike ja keerlewate tasa-
piindade tagajärjel õhus pea täiesti nägemata. —s.

Tsheho-Slowakkia jalgwäe rügemendi koosseis: staap
(8 ohwitseri, 45 sõdurit, 5 wooriwankrit), tehniline kom-
pani (3 ohwitseri, 114 sõdurit ja 4 wooriwankrit) ja
3 bataljoni. Üldse rügemendis 72 ohwitseri, 2311 sõdu-
rit, 201 hobust ja 62 wooriwankrit. —s.

**Laskemoona walmistamine Saksamaal ilmasõja jook-
sul.** Püssirohu ja lõhkeainete walmistamiseks tarwitati
iga kuu:

Lämmastikhapet (HNO ₃)	2 142 000 pd.
Ammonlammastikku	378 000 "
60% õli (oleum)	579 000 "
20% "	1 694 700 "
Kontsentreeritud wäewlihapet	1 713 600 "
Piiritust	8 500 000 liitrit.

Mürskude ja püssikuulide walmistamiseks iga kuu:

Terast	9 450 000 pd.
Waske	126 000 "
Tina	252 000 "

Püssi- ja kahurpadrunite kestade walmistamiseks
tarwitati kuus:

Walget waske	264 600 pd.
Tsinki (puhastatud)	100 800 "
Terasplekki	132 300 "

Kapslite ja süütajate walmistamiseks kulutati iga kuu:

Allumiiniumi	63 000 pd.
Waske	132 300 "
Tsinki	182 700 "

—s.

Inseneriwäe uued formatsioonid Prantsusmaal. 1. ok-
toobril 1921 a. alustati uute inseneriwäe bataljonide for-
meerimist. Nende arv tõusis 33. Mõne bataljoni koos-
seis on endisest märksa suurem. —s.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Sõjawäe trükikoda.